

զինուորական հիւանդանոցին բժշկապետութիւնն ընելու¹:

1853էն մինչեւ 1859 շարունակ կը մնայ Մասնավոր: 1855 Մայիսին՝ Օսմ. կառավարութիւնն անոր անձնանուէր եւ յաջողակ ծառայութիւնները գնահատելով՝ կը շնորհէ անոր Միջնաշէնի ասպիւնքն գնդապետի աստիճանը², եւ Տօբթ. Բարունակ Թուրքիոյ առաջին հայ զինուորական բժիշկն ըլլալով՝ գնդապետի աստիճանի բարձրացած՝ կը փոխադրուի Ըւսմու, հոնտեղի կայսերական բանակին առաջին բժշկապետի պաշտօնը վարելու: Հուտափոյթ յառաջագիտութիւն՝ որ Բարունակի պէս աշխատողի մը համար շատ չէր:

(Ըրբեմնեւ)

ՏՊ. Վահր. Յ. Թորգոմեան:

ՀԱՅԿԻՍՏԱՎԱՆ

ԳՈՏԵՐԻՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՂՈՆԵՎ ԸՍՑ ՀՆՈՑ

«Երբեք, Հալեթ, տարւոյս Մարտի ամսութեան մէջ (երես 87) հրատարակեցաւ նկարական գոյներու բաղադրութեան փոքրիկ հասակոտոր մը, որ Պր. Ս. Ալիշանի մէկ բոլորգիր ձեռագրին կորստէ ազատած մի միակ թղթին օրինակութիւն էր:

Կեսարիայէն երեք ժամ հեռու Մուսնուսուն անուն գիւղի Հայոց Եկեղեցւոյն գրատունն ունի երեսնի չափ հայերէն հին ձեռագիրներ, որոնց մէջ կայ 12 × 8 հորդմ. մեծութեամբ պակասաւոր նոտրգիր Հռոմէոյ գրքոյի մը, որուն մէկ մասն ալ է՝ գոյներու բաղադրութեան եղանակին վրայ եօթն թուղթ կամ 14 էջ, բայց սկզբէն քանի մը տող պակաս է՝ առաջին թղթին կէսը պատռած ըլլալուն համար:

Յիշեալ գրութեան ամենայն ճշգրտութեամբ ընդօրինակած կը խաւրեմ ի հրատարակութիւն պատուական «Հանդիսի» մէջ: Տառասխաններն ու անձն հիտադրութիւնն ըստ բնագրին են, Վերնագիրը եւ նոտրագիրը կարմրով գրուած են:

Վ. Տ. Գ.

Յիշեալ ձեռագրիս այս մասին հրատարակութեամբն ըստ Երգ. Հատուածագրին խնդրանացը ընսագրին ճշգրիտ պատկերը ներկայացընելու ատեն խմբագրու-

թիւնս դիմացն ըստ կարի ուղղագրեալն աւելցընելով* կը դիտէ ոչ միայն աղնատ գրութեան փոքր ի շատէ հասկանալի ընել, այլեւ մեր նախընթաց ժիւ—ծի դարերուն գրատու խեղճութեան աստիճանին վրայ գաղափար մը տալ, ուր անհաւատալի անուարարեղութիւն տիրող եղած էր ընդ ուղիղ եւ ընդ սխալ: Միանգամայն ասով կը դիտէ խմբագրութիւնն ընթերցողները մտադիր ընել որ հին մատենագրութեան ալ մէկ մեծ մասը մեզի միջնորդոյ այն ժամանակներն եղած ըլլալով ինչ կերպարանաց ներքեւ կը հասնին այսօր մեր ձեռքը նախնեաց ընտիր երկափորութիւնքն. եւ թէ անոնց հրատարակութիւնը՝ տպագրողաց նմուծեան եւ գիտութեան աստիճանին ուղղուած կամ երկբայական թողուած՝ այնպէս կ'եղին այժմու աշխարհի առջեւ: Այսպէս իմանալու է օտար քառերուն առած ձեւերը, նախդիրներուն աւելի կամ պակաս դրուածը, դարձիւ, լուսն, անցայ գրութիւնները եւայլն, եւայլն: Առաջիկայ գործոյս սկզբնագիրն ալ անշուշտ քան զօրինակութիւնը շատ լաւագոյն գրէ չէր եղած:

Առանձին դիտելու արժանի կը համարինք, որ նոյն գրութեան նպատակն ոչ թէ պարզապէս ներկել ուզողներու, այլ մանաւանդ գրչագիրներ գաղղարել, «ժողկեւ», ոսկով դրուագել, պատկեր նկարել եւայլն քաղճացողներու ծառայել եղած է: Որով կը տեսնենք թէ ազգային վանորայից մէջ ինչ մեծ փոյթ եւ խնամք կը տարուէր թէ՛ տառերու եւ ձեւերու զմագրութեան, եւ թէ՛ յատկապէս երանգոց քաղադրութեան եւ գործածութեան մասին, — ըստ արուեստի եւ ոչ ըստ դիւրի կամ ըստ հաճոյից առանց գիտութեան:

Պակասները փակագծիւ լրացուցած ենք հրատարակութեանս մէջ: Առաջին տողերուն պակասը նման գրութեանէ մը կ'ամբողջացընենք, որ է այս:

ԵՍԲ.

Վարադ** տրոյնդ:

Առ զազնի վարադն որչափ կամիս, եւ առ աղէկ ծոր մեղը, կամ ապիտակ ստիւնձ, կամ

* Կ'ենթադրուի՝ պահելով նոյն ռասմերէնիս յատկութիւնները, իսկ սովորական եղած երկու կամ երեք կերպ յողողող գրութեանց ընտրութեանս անշուշտ:

** Արաբ. قور օսկի թերթ կամ թիթեղն:

¹ Մասն. Բ. Կարի, Թիւ. Եւսի 1853:

² Մասն. Գ. Կարի, Թիւ. 173, հինգ շաբաթի 19 Մայիս

Թանձ(ր) զամու հայած, լից ի շինի աման մեծ-
կակ, եւ զվարաղն յերեսն ձգէ, եւ աղէկ տրու-

րէ մատաւրք՝ որ միանայ ի մեղքն որպէս փոշի:
[ապա լից ջուր եւ լուա որ մեղքն ելնու. եւ այլն:]

«... ապա լից ի ներս ջուր եւ լուա, որ
մեղքն ելնէ, Թող որ նստի ոսկին. յատակն, Թող
որ այն այլ յըստակի. գարձեալ լուալ եւ Թող որ
ցամաքի եւ ապա զամու ջրովն գրէ: Վառն զանա-
զան գուռոցն, որ ի մէջ ոսկուն բանի: Ջուրն եւ
զպիտաւան իրար խառնէ. Զժանկառն եւ զափրան
խառն կանչէ: Զլաճկարն բարդաւան. խառնէ.
կապուտ է: Զընծուփրն միայն գիր կարմիր է:
Այս . Գ. գեղա սուղ. աստուա է. Զլալին շուքն. ի-
ւրքն գիր. կապուտին շուքն լաճուկարդ գիր. Զկա-
նաշին շուքն ի լեզան գիր. Ն. Զընծուփրն շուքն
իւրքն ԳԲ Զպիտաւան եւ զսիւկոնն. յերար խառ-
նէ վարդազոյն է:»

Խորատք չոքք եփելոյն

Առ. Ժ. Ժրթխալ. չոքան. Բ. մրթխալ. լու-
թրը որ է տառԹԼԸ գիր. Բ. որ ի Թրթց, նուկուկէս
ջրով եւ առ լից ի բաղնից Թանն եւ եփէ որ եր-
կուքն .ա. մնայ. ջրով. Ե. եւ առ գիր որ յըստակի. եւ
քամէ Գ անգամ էւ առ. Բ. մրթխալ լուք եւ ա-
ղայ. որ լինի ոպս ըզփոշի. եւ եփէ. եւ յետ. ի
վայր. առնելուն. Բ. կուտ չեպ լից որ .ա. եւ աղ ի
վերայ եւ առ յետ եւ. Բ. եւ. Գ. անգամ. քամէ որ
խիտ յոտակի եւ ի բանբալին չորացոյ եւ պահէ
երբոր ի բան տանին զամխով գրէ: Ն. :

Առ Ժանկառ եւ պղնձի մանարուք, եւ
բակլայի ալիւր, եւ աղէկ խառնէ յիրար. եւ գիր ի
յարեւն. Դ. որ կանաչ լինի գեղեցիկ:

Առ. Գ. մթխալ. կլայէկ. եւ .ա. մթխալ մտիկ.
յառաջ զհաւանն զողացոյ ի վերայ կրակին եւ ըզ-
կլայէկն հալէ. եւ ապա լից զանդիկն. ի կլայէկն
եւ հաւանին կոթովն ճարտար տրորէ. որ մանարի.
եւ լից ի շինի աման եւ Թող .ա. գիշեր. եւ լուալ,
մինչեւ կեղտն ելնէ եւ յառակի. եւ ապա լից ի մէջ
հաւանին. եւ գիր. ի վերայ կայծ կրակին որ ցա-
մաքի. եւ ապա հան ի վերայ մարմարին եւ գեղ
աղացովն տրորէ այնչափ. մինչ որ մանարի. եւ
ապա ստիճծի ջուր լից ի վե մարմարին եւ ջրով
տրորէ եւ որն որ մանարի. զայն լից ի աման եւ
Թող որ նստի. յատակն. եւ զջուրն Թափէ եւ
ապա լուալ որ կեղտն ելնի. եւ լից ի մէջ իւնցին
եւ գիր. ի վերայ կայծի. մեղմով զողացոյն՝ որ այ-
րի եւ մուկն ելանէ. եւ ԳԲԺ վայ որ յոտակի
եւ գրէ որ լինի. պանակ պանակ. Ժին Ժին. կէտ
կէտ. ոպս զակի կու փայլէ:

Զափրանն. եւ ապա. քացախով. քիչ մի՞ չպ
ձգէ. ի գրելն. զամիս ջուր լիցի. գեղեկ լինի: Ն. :

Ի Թերես իյույն:

Վրոցուած կ'երեւալ Թրթոցն ի քացախ կամ ի ջուր:

* Խառնակ զգուծին անյայտ, զոր կ'ուղղենք:

«... ապա լից ի ներս ջուր եւ լուա՝ որ մեղքն
ելնէ. Թող որ նստի ոսկին յատակն. Թող որ այն
այլ յատակի. Գարձեալ լուա, եւ Թող որ ցամա-
քի, եւ ապա զամխով գրէ:

Վառն զանազան գուռոցն որ ի մէջ ոսկունն խառնէ:

Զլուքն եւ զպիտաւան յիրար խառնէ (վար-
դազոյն է) — Զժանկառն եւ զափրան (յիրար)
խառնէ, կանաչ է: — Զլաճուարն յոպիտաւան
խառնէ, կապուտ է: — Զընծուփրն միայն գիր,
կարմիր է: Այս . Գ. գեղա սուղ. աստուա է:

Զալին շուքն ի լուքն գիր. Զկապուտին
շուքն ի լաճուկարդ գիր. Զկանաշին շուքն ի լե-
զան գիր. Զընծուփրն շուքն ի լուքն գիր:

Զպիտաւան եւ զսիւկոնն յիրար խառնէ.
Վարդազոյն է:

Խորատք Լորք եփելոյն:

Առ. Ժ. Ժրթխալ չոքան. Բ. մթխալ լութը
որ է տառԹԼԸ գիր. Բ. որ ի Թրթց նուկի ու կէս
ջրով, եւ առ լից ի բաղնից լուալ, եւ եփէ որ եր-
կուքն .ա. մնայ. ջրով. Ե. եւ առ գիր որ յատակի,
եւ քամէ .գ. անգամ: Եւ առ .լք. մթխալ լուք,
եւ աղա որ լինի որպէս գիւշի. եւ եփէ. եւ յետ ի
վայր առնելուն. Բ. կուտ չեպ լից որ .ա. եւ աղ ի
վերայ, եւ առ յետ, եւ. Բ. եւ. Գ. անգամ. քամէ
որ խիտ յոտակի, եւ ի բանբալին չորացոյ եւ պա-
հէ, երբ որ ի բան տանին՝ զամխով գրէ:

(Եւստոյն վերնագիր պիտի:)

Առ Ժանկառ եւ պղնձի մանարուք եւ
բակլայի ալիւր, եւ աղէկ խառնէ յիրար, եւ գիր ի
յարեւն. Դ. որ կանաչ լինի գեղեցիկ:

Առ. Գ. մթխալ կլայէկ եւ .ա. մթխալ
մտիկ. յառաջ զհաւանն զողացոյ ի վերայ կրակին
եւ ըզկլայէկն հալէ, եւ ապա լից զանդիկն ի կլայէկն,
եւ հաւանին կոթովն ճարտար տրորէ որ մանարի.
եւ լից ի շինի աման եւ Թող .ա. գիշեր. եւ լուա
մինչեւ կեղտն ելնէ եւ յառակի: Եւ ապա լից ի
մէջ հաւանին, եւ գիր ի վերայ կայծ կրակին որ
ցամաքի: Եւ ապա հան ի վերայ մարմարին եւ
գեղաղացովն տրորէ այնչափ մինչ որ մանարի: Եւ
ապա ստիճծի ջուր լից ի վերայ մարմարին եւ ջրով
տրորէ. եւ որն որ մանարի՝ զայն լից ի աման եւ
Թող որ նստի յատակն. եւ զջուրն Թափէ. եւ ա-
պա լուա որ կեղտն ելնի: Եւ լից ի մէջ իւնցին
եւ գիր ի վերայ կայծի, մեղմով զողացոյն՝ որ այրի
եւ մուկն ելանէ. եւ Գարձեալ լուա որ յոտակի, եւ
գրէ որ լինի պանակ պանակ, . . . եւ այլն:

Զափրանն եւ ապա քացախով. քիչ մի՞
չէպ ձգէ. ի գրելն զամիս ջուր լից. Գեղեկ լինի: —

* Գուռակ պանակ, (տե՛ս. պէճէք պէճէք) պի-
տակ. քովան. Ժանկալ. Խայտ խայտ:

* Քիչ մի, սակաւ մի (կամ սակաւաւ) քիչ եւ

Չգիծուհի մտնել, կամ թիվթի կրակած՝ որ թաղվան սակաւ մի այրած լինի, չուր լիցի ի վր եւ մանտրէ. եւ արորէ, աղէկ գամիթ չըով գրէ. սեւ է: Մ Մ. Չքրեհիւնի մէջն խառնէ. հաւկթի գեղնուցով գրէ: Սանդաղան խաղաւի նոթն խառնէ. հաւկթի գեղնուցով գրէ. խիտա աղէկ գեղնի շի լինի նա գու գամիթ չուր խառնէ: Մ Մ:

Աւ լարէի վ իրորք եւ Նոսիւնէն չուր. ք որ գիր ի գրելոց, եւ եփէ այնչափ որ երկուս մէկ դադարի. եւ արջապան ք ժամ գիր ի գրելոց ի մէջ քաղան լից ի գիթսորն որ եփեցիր. զարջապան. ք միթալ ձգէ, եւ ապա քամէ. զարջապանի կտորով. եւ ի բան տար. ի արծաւփրն սպիտաւ խառնէ. վարդազոյն է: Չքրեհուփրն թուխ խառնէ ծիրանէ: Չթուխն խաղաւի խառնէ. վա մլըն կուռնէ. մալ: Չկարմիր պղնձեւի քաղաւն գիր քանի. որ զատ կենայ աղէկ. կուռնէ: Մ. Կառնէ: Ի սիլիւնիւր՝ զուէն խառնէ ալիւն-քաղէ. ք ծիւն:

Հետ լքին ոտով մի խառնէնել. եւ հետ ժանկաւի չուր մի խառնէնել. թէ աղան թէ գրենի. քաղաւի թունէ զծաւիւր: Չլաւանարդն, այն որ զետ փոշի է. զույն աւ եւ գրէ: Չուշն գիր ի չուրն որ գրէն եւ չուրն լինի իրեն զմեղ. եւ այն չուրն գրէ. չուրն գրէ եւ չուրն:

Խոյրտար. Ժաղկի թմար շիւնելոյ

Չքրեհուփրն հալ առնել առ գիւղին միսիրն. եւ լից ի թառն եւ ածրուէ. ապա գիր. որ խառնէ, որ մի եւ զքրեհուփրն նոյն չուրն քաղաւ ապա հան. սպիկի աման եւ այն խառնէ. միսիրալքեն ի վր աւ եւ թող որ զաղան քաղէ եւ լույս պինտ. ապա զաղան ապա չուր արորէ եւ նաւն չուր կա թեցոյ ի ներս որ փայլուն լինի. թէ շատ լինի չուր փայլուն զգնայ Մ Մ. — Աւ գրելոց ա շափ տորուն ք շափ եւ ապա չուրով. որ թանձարանայ սակաւ մի կիր ձգէ, ի ներս. սաղմով արայ եւ գրէ: Աւ կարմիր գիրն ք շափ տորուն ք շափ յիւր որ խառնէ եւ եփէ եւ սաղմով արայ եւ գրէ: Որդայն փայտն. որ է պարանն աւ եւ լու մատրէ, որպէս ծարր եւ եփէ չուր. խիտ. որ թանձարանայ սակաւ. կիր խառնէ եւ սաղմով գրէ: Չքրեհուփրն լու աղայ չուր. ի վայր գիր որ խառնէ. պարզէ սաղմով: Գարնեայ կարմիր. եւ ծիրանի. այսպէս արայ. — զքրեհուփրն հալ չուր. եւ զչուրն որ ի վերայ գայ ի զատ քամէ. լեզակ խառնէ. այս չուրն նա ծիրանն. լինի. սաղմով գրէ. եւ գիւրմիր նորա տանի նաւի. կուրզով արայ գրէ: Չքրեհուփրն, գիր ի պտուղն եւ չուր արի ի վերայ եւ ապա լեզակ խառնէ. եւ ծե որ թողէ ի տաք տեղ եւ հան կուրզով արայ եւ գրէ: Չքրեհուփրն քաղաւի աղայ զմաղկն. չորացոյ. եւ կաթմաք. գրէ. կուրզով գրէ:

(Աւ) զքրեհուփրն մտնել, կամ թիվթի կրակած՝ որ թաղվան սակաւ մի այրած լինի, չուր լից ի վերայ, եւ մանտրէ եւ արորէ աղէկ. գամիթ չըով գրէ. Սեւ է: — Չքրեհիւնի մէջն խառնէ. հաւկթի գեղնուցով գրէ. (Գեղնիւն է): — Չսանդաղան ի սպիտակ նոթն խառնէ. հաւկթի գեղնուցով գրէ, խիտա աղէկ գեղնի շի լինի՝ նա գու գամիթ չուր խառնէ: — Աւ շարեկ մի գրելոց եւ նուրի ու կեն չուր, ք. որ գիր ի թրջոց. եւ եփէ այնչափ որ երկուս մէկ դադարի. եւ արջապան. ք. ժամ գիր ի թրջոց, ի մէջն քաղաւ լից ի գիթսորն որ եփեցիր. զարջապան. ք. միթալ ձգէ եւ ապա քամէ զարջապանի կտորով, եւ ի բան տար. (Սեւ է): — Ի սնձուփրն սպիտաւ խառնէ. Վարդազոյն է: — Ի սնձուփրն թուխ խառնէ. Ծիրանի է: — Չթուխն ի սպիտաւ խառնէ. Վիւղայն է. մալ: — Չկարմիր պղնձեւի ի քաղաւն գիր, քանի որ զատ կենայ, աղէկ կանայ է. Կանայ է: — Ի սիլիւնիւր՝ զուէն խառնէ. Աւիւնազոյն է. արծիւ:

Հետ լքին սաղմ մի խառնել. եւ հետ ժանկաւի չուր մի խառնել. թէ (յ) աղան թէ (ի) գրենի քաղաւի թունէ զծաւիւր: Չլաւանարդն, այն որ . . եւ այլն:

Խոյրտա ծաղկի թմար շիւնելոյ

Չքրեհուփրն հալ առնել: Աւ գիւղին միսիրն եւ լից ի թառն եւ ածրուէ, ապա գիր որ խառնէ՝ որ մի. եւ զքրեհուփրն նոյն չուրն քաղաւ ապա հան յաղկի աման, եւ այն խառնէ միսիրալքեն ի վերայ աւ, եւ թող որ զաղան քաղէ. եւ, լուս պինդ: Ապա զաղան ապա չուր արորէ, եւ նաւն չուր կաթնեցոյ ի ներս՝ որ փայլուն լինի: Թէ շատ լինի չուր փայլուն զգնայ: — Աւ գրելոց ա. շափ. (եւ) տորուն. ք. շափ. եւ ապա չուրով որ թանձարանայ. սակաւ մի կիր ձգէ ի ներս. սաղմով արայ եւ գրէ: . . եւ այլն:

Նոր յայնքնն յատուկ ձեւով, եւ ոչ նորանման տարաւորութիւն մի քիչ, մի քանի: Ի տարանոց գործնոց մէջ միայն աւելորդ մտած կենալ կամ կեն մնացած ըստ:

» Բառի վերջն ծայրն ը շատ նոր ըլլալուն համար կապիւններ ընդորոշանալովն է: » Աւելորդ է արծիւն, թորան ուղիւն՝ առիւն, ինչպէս քիչ յառաջ միջոցն է մնակ:

Ան տաճիկ լեզակն չափ որդայն փայտ մանտե. որ Ժարուր. եւ Նուր արկ. եւ ը որ յարեւն գիր. կռեղով. գրե. լուրժ. Ջլաճու վարդն ու զըստիպանն եւ զլուքն. աղայ եւ կռեղով գրե: Ան զըզտան փայտին Նուրն ու ըստիպանն խառնե. լալի: Գարձեալ զըստիպանն ու զլուքն խառնե. լալի. դալլ. գառնի: Թե զընծուֆնն ու զըստիպանն խառնե. Գալլ. Գառնի: Ան գառնի ծծեճ լաւ ապայ կաղնի. միւրի. ջրով. ի վեր Տան Նուր լեղ. ի վերայ յիտտակ եւ սաղմով գրե: Ան զափրան եւ թրլէ. եւ կտաւով. քամէ, առ զլուրն եւ գիր. ի կրակն. որ քիչ մի թանձր(ան)այ սաղմով զսկիզառնին աղայ լաւ մանտ. դեղին խուկն խառնե եւ գրե. Զալլով եւ: Ջալիզ գառնին եւ զընծուֆնն. աղայ իրար եւ գրե. Կռեւ:

Ան գառնին ի Տաւանն աղայ կամ ի մառմառ. ալի. եւ զընծուֆն. քիչ. քիչ ի վերայ ած եւ զմեղն նրաւն. ջրով արորե եւ գրե. Ժանկա: Կռեւ: Գարձեալ զկարմիր. պղնձն ի բարկ քաշարին. ած. եւ ի տունն կախե. որ ժամն կառի. եւ քերե եւ զափրանն. քաջախն որով գրլէ եւ այդ գրլած զափրանդ. գ. քաջախն ի վերայ լեղ. եւ այլով. աղայ. ձուր գեղնուցով. եւ առնե եւ գրե:² Գարձեալ առ զգառնականն ու կաղնի միւրի ջրով. աղայ լաւ ապիկի. ապիկի ամանն եւ թող որ նստի. եւ Նուրն խառնե. յէրար լանալ լինի սաղմով գրե. թէ ի քաջ սեգն. զափրանն կամ զընծուֆն շատ արաւ: Ան զկլայեկն նորացուր ի քաջախն թաց. եւ ի պուտուրին կախե մինչեւ ժանկ առնու. եւ առ կռեղալով գրե:

Լաւիկարդ յաղանապոս:

Ան ալն ած ի Տաւանն եւ ծծեճ լաւ մանտ. ապա զպիտակ ստինձն. ի թուրլած է. սաղմուցու. եւ գիրիւրն. Տեւեռն. առ ապայ գիր. ի վայր. որ նստի. ապա զքաջախն քամեցու. ի մէջն որ նստի եւ ցամքի. ապա զծոր մեղն. քամէ կտաւով եւ ած ի վայր. եւ լաւ արորե ապիկի ամանն Տանն ի վերայ մարմառ. ապիկ. այն մեղնովն. եւ այլ. աղայ լաւ. եւ Տան. ապիկի պնակ. եւ Նուր ած. եւ ձեռք գզարկ. եւ թող որ նստի եւ խտակի. եւ զլուրն քամէ ապա զպարտու լեղին ջրով. ի վերայ ած եւ այնով որ այլ զարկ եւ երբ. որ այնմիւ այլ լուանա խտակի, եւ պարզապէս, Վճարեցոյ: Ան զնուսն Նուրն որ թրլենայ, եւ զլաւաւարդն կաղնի ջրովն լուայ աղայ լեղ ամանն Տեւեռն Նուրն. ձեր տուր. եւ ի միւրի. պարզէ ջրն ի վերայ ած եւ թող որ խտակի. ապա սաղմով արորե սաղ ջրով. ապայ աղայ յառաջ ի փոքր. ապիկի ամանն Տան. եւ լուայ քալ:²

Ան տաճիկ լեզակն .ա. չափ. սրդան փայտ մանտե զը(պէս) Ժարուր. եւ Նուր արկ եւ .ք. որ յարեւն գիր. կռեղով գրե. լուրժ: — Ջլաճուարդն ու զըստիպանն . . եւն:

Գարձեալ զըստիպանն(ն) ու զլուքն խառնե. լալի. գառն. գառնին: — Ջլաճուֆնն ու զըստիպանն խառնե. Գալլ. դեղին. (գալլայ դեղին): — Ան գառնի, ծծեճ լաւ. ապա կաղնի միւրի ջրով ի վեր Տան, Նուր լեղ ի վերայ յառակ, եւ սաղմով գրե: — Ան զափրան . . եւայլն:

Ան գառնի. ի Տաւանն աղա կամ ի մառմառ. ալի. եւ զընծուֆն քիչ. քիչ ի վերայ ած, եւ զսաղմն նաւն ջրով արորե եւ գրե. Ժանկառ: — Գարձեալ զկարմիր պղնձն ի բարկ քաջախն ած, եւ ի տունն կախե որ ժամն կառի. եւ (զգառնին) քերե: Եւ զափրանն քաջախով թրլէ. եւ յայդ թրլած զափրանդ զքաջախն ի վերայ լեղ, եւ այդով աղա ձուր գեղնուցով խառնե եւ գրե:² — Գարձեալ առ զգառնականն ու կաղնի միւրի ջրով աղա լաւ. յապիկի ամանն Տան, եւ թող որ նստի. (Կռեւով) սաղմով գրե: Թե ի քաջ ուղեւ՝ զափրանն կամ զգառնին շատ արաւ: — Ան զկլայեկն նորացուր (նորացուր), ի քաջախն թաց, եւ ի պուտուրին կախե մինչեւ ժանկ առնու, եւ առ կռեղալով գրե:

Լաւանարդ յաղանապոս:

Յառաջն ած ի Տաւանն եւ ծծեճ, լաւ մանտ. ապա զպիտակ ստինձն ի թուրլած ած. սաղմուցու եւ գիրիւրն Տեւեռն. առ ապա գիր ի վայր որ նստի. ապա զքաջախն քամեցու. ի մէջն, որ նստի եւ ցամքի. ապա զծոր մեղն քամէ կտաւով, եւ ած ի վայր, եւ լաւ արորե յապիկի ամանն, Տան ի վերայ մարմառ. սալին այն մեղնովն. եւ այլ աղա լաւ: Եւ Տան յապիկի պնակ, եւ Նուր ած եւ ձեռք գզարկ, եւ թող որ նստի եւ յառակի, եւ զլուրն քամէ. ապա զպարտու լեղին ջրով ի վերայ ած, եւ այնով այլ զարկ. եւ երբ որ այնմիւ այլ լուանա յիտտակի եւ պարզապէս, Վճարեցաւ: — Ան զնուսն Նուրն որ թրլենայ, եւ զլաւաւարդն կաղնի ջրովն լուա. ապա լեղ յամանն Տեւեռն Նուրն (՝) տուր, եւ ի միւրի պարզէ ջրն ի վերայ ած, եւ թող որ յիտտակի. ապա սաղմով արորե, տաղ ջրով լուա. ապա աղա, յառաջ ի փոքր ապիկի ամանն Տան, եւ լաւա քալ:²

1 Ամուշանակ գայր. գոռնի կամ զարտեալ յաւելուանք յալի (քաջ կարմիր) քառնն կից: Կենայ արդաւորանալ սա մեկնութեամբ եւ ուղղութեամբ: Պր. կիւրդիտոն كوكک և Նշանակ վարդապոյն. զոր մեղ ուսմին աղանաղութեամբ կ'ըսէ կիւրդիտի, իւր թէ կիւրդիտոն: Կ'երեւայ նոյն մտող այստեղ ղրուած ըլլալ գոռնառնի, վարդապոյն. իսկ օրինակողը տող մը քննելով գայրն առնը հոս բերեր է:

2 Վերջին տողերու խանգարմունքը մնայն ըստ հաւանականութեան ուղղուած են՝ մակաբերութեամբ:

*Յոգուածին մէջ գտնուած քանի մ'օտար բառերու վրայ ունդարութեամբ դիտողութիւնները՝ զոտոք առ սակաւութեան տեղումն չընթանք այս անգամ հրատարակել՝ յաշորդ թուերն մէկուն մէջ կը դնենք իմր: